

**SILAT SENI GAYONG BERPAKSIKAN AJARAN AGAMA ISLAM
SUATU ANALISIS TERHADAP AKIDAH, ADAB, ADAT, AKHLAK DAN
PENDIDIKAN PERSILATAN**

Abstrak

Silat Seni Gayong merupakan salah satu warisan seni bela diri Melayu yang mempunyai sistem latihan, adat, kepimpinan, persaudaraan dan pendidikan persilatan yang tersendiri. Sejarah rasmi Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia (PSSGM) menyatakan bahawa ilmu persilatan tersebut dikembangkan oleh Mahaguru Dato' Meor Abdul Rahman bin Daeng Uda Md. Hashim dan mula diperkenalkan secara tersusun pada abad ke-20. Perkembangannya kemudiannya meliputi latihan persilatan, sistem tingkatan, guru dan gurulatih serta institusi adat. ([Gayong](#))

Dalam konteks masyarakat Melayu-Islam, persoalan penting bukan sekadar bagaimana Silat Seni Gayong diwariskan, tetapi bagaimana ilmu, adat dan amalan persilatan dapat difahami serta diamalkan selaras dengan ajaran Islam. Esei ini berhujah bahawa Silat Seni Gayong boleh diperkasakan sebagai pendidikan seni bela diri yang berpaksikan Islam dengan menjadikan tauhid sebagai asas akidah, syariat sebagai batas amalan dan akhlak sebagai ukuran kesempurnaan pesilat. Pendekatan ini tidak bermaksud menyamakan seluruh adat persilatan dengan ajaran agama, tetapi menilai setiap amalan berdasarkan prinsip akidah, syariat dan akhlak. Unsur budaya yang baik boleh dipelihara, manakala kepercayaan atau amalan yang bercanggah dengan tauhid dan syariat perlu dielakkan atau dimurnikan.

1.0 Pendahuluan

Silat merupakan sebahagian daripada warisan seni bela diri masyarakat Melayu yang berkembang bukan sahaja sebagai sistem mempertahankan diri, tetapi juga sebagai suatu bentuk pendidikan fizikal, sosial dan budaya. Dalam Silat Seni Gayong, sistem persilatan berkembang bersama unsur adat, guru, murid, kepimpinan dan pengurusan perguruan. Sejarah rasmi PSSGM merekodkan bahawa Dato' Meor Abdul Rahman memainkan peranan utama dalam perkembangan Silat Seni Gayong dan bahawa pertubuhan tersebut didaftarkan pada tahun 1963. Sistem latihan dan tingkatan persilatan kemudiannya berkembang secara lebih sistematik, termasuk pembentukan pusat latihan dan balai adat. ([Gayong](#))

Namun begitu, warisan persilatan tidak seharusnya dilihat hanya dari sudut sejarah dan kebudayaan. Dalam konteks masyarakat Melayu yang beragama Islam, seni bela diri juga perlu dinilai dari perspektif akidah, syariat dan akhlak. Ini penting kerana sesuatu tradisi boleh mengandungi unsur budaya yang baik, tetapi dalam masa yang sama mungkin terdapat kepercayaan atau amalan tertentu yang memerlukan penelitian agama.

Oleh itu, konsep **“Silat Seni Gayong berpaksikan ajaran agama Islam”** hendaklah difahami secara ilmiah. Ia tidak bermaksud bahawa setiap unsur dalam sejarah, adat atau ritual persilatan secara automatik merupakan ajaran Islam. Sebaliknya, Islam menjadi **neraca penilaian** terhadap penghayatan dan pengamalan persilatan.

Dengan pendekatan ini, Silat Seni Gayong boleh terus dipelihara sebagai warisan Melayu sambil membina generasi pesilat yang mempunyai kekuatan jasmani, kecerdasan akal, kemantapan rohani dan kemuliaan akhlak.

2.0 Maksud “Berpaksikan Ajaran Islam”

Istilah *berpaksikan Islam* perlu dibezakan daripada istilah *berasal daripada Islam*. Sesuatu seni budaya masyarakat Muslim tidak semestinya setiap elemennya berasal daripada sumber agama.

Dalam konteks Silat Seni Gayong, maksud berpaksikan Islam ialah:

segala tujuan, nilai, pendidikan dan pengamalan persilatan hendaklah tidak bercanggah dengan prinsip tauhid, syariat dan akhlak Islam.

Dengan kata lain, Islam berfungsi sebagai **kerangka nilai dan batas pengamalan**.

Kerangka tersebut boleh dirumuskan kepada tiga asas:

2.1 Akidah sebagai asas kepercayaan

Pesilat hendaklah meyakini bahawa Allah SWT ialah sumber segala kekuatan dan hanya Allah menjadi tempat pergantungan mutlak.

2.2 Syariat sebagai batas perbuatan

Latihan, adat, ritual, penggunaan ilmu dan hubungan antara guru dengan murid hendaklah tidak melanggar hukum dan prinsip Islam.

2.3 Akhlak sebagai ukuran keperibadian

Kehebatan seorang pesilat tidak hanya diukur melalui kemahiran bertempur, tetapi juga melalui adab, kesabaran, amanah, tawaduk, disiplin dan tanggungjawabnya.

3.0 Tauhid sebagai Paksi Utama

Tauhid merupakan asas terpenting dalam pembentukan pesilat Muslim. Segala bentuk kekuatan fizikal dan kemahiran mempertahankan diri hendaklah dikembalikan kepada kesedaran bahawa manusia hanyalah makhluk yang mempunyai kemampuan yang terbatas.

Al-Quran menjelaskan bahawa manusia dan jin diciptakan untuk beribadah kepada Allah SWT (al-Dharyat, 51:56). Prinsip tersebut memberikan kerangka asas bahawa seluruh kehidupan manusia hendaklah mempunyai hubungan dengan pengabdian kepada Allah.

Dalam konteks persilatan, latihan fizikal tidak seharusnya menyebabkan seseorang berasa dirinya memiliki kekuatan mutlak. Sebaliknya, semakin tinggi kemahirannya, semakin tinggi pula rasa syukur dan tawaduknya.

Oleh itu, prinsip yang perlu dibina ialah:

Ilmu bukan untuk dibanggakan, tetapi untuk diamalkan.

Kekuatan bukan untuk menindas, tetapi untuk melindungi.

Kebolehan bukan untuk mencari musuh, tetapi untuk melaksanakan amanah.

Pemahaman tersebut dapat mengelakkan ilmu persilatan daripada berubah menjadi alat membina ego dan kesombongan.

4.0 Kekuatan Fizikal dalam Perspektif Islam

Islam tidak menolak kekuatan jasmani. Sebaliknya, kekuatan fizikal boleh menjadi sebahagian daripada keupayaan manusia melaksanakan tanggungjawab.

Dalam hadis riwayat Muslim, Rasulullah SAW menyatakan bahawa mukmin yang kuat lebih baik dan lebih dicintai Allah daripada mukmin yang lemah, dan pada keduanya terdapat kebaikan.

Kekuatan dalam konteks ini tidak wajar disempitkan kepada kekuatan tubuh. Ia merangkumi kekuatan iman, kemahuan, kesabaran dan keupayaan menghadapi cabaran.

Silat Seni Gayong mempunyai ruang yang luas untuk membentuk kekuatan tersebut melalui:

- latihan fizikal;
- ketahanan mental;
- disiplin;
- keberanian;
- kawalan emosi;
- ketekunan;
- kepimpinan; dan
- kemampuan mempertahankan diri.

Dengan demikian, latihan persilatan boleh menjadi medium pendidikan jasmani dan pembentukan peribadi sekiranya dilaksanakan secara beretika.

5.0 Adab kepada Guru

Hubungan guru dan murid merupakan aspek penting dalam tradisi persilatan. Guru mempunyai kedudukan sebagai penyampai ilmu dan pembimbing kepada murid.

Dalam perspektif Islam, menghormati orang berilmu merupakan sebahagian daripada adab. Namun demikian, penghormatan terhadap guru perlu mempunyai batas.

Guru tidak boleh dianggap mempunyai sifat ketuhanan atau kuasa mutlak. Ketaatan kepada guru juga bukan ketaatan tanpa sempadan.

Maka, konsep “**taat kepada guru**” perlu ditafsirkan sebagai:

taat dalam perkara yang baik, beradab dalam menuntut ilmu dan menghormati guru tanpa melampaui batas akidah.

Prinsip ini penting kerana penghormatan yang tinggi terhadap guru boleh menjadi unsur pendidikan yang positif, tetapi penghormatan yang berubah menjadi pemujaan individu boleh menimbulkan persoalan akidah.

6.0 Adat Gayong dan Syariat Islam

Silat Seni Gayong mempunyai unsur adat dan sistem kelembagaan yang merupakan sebahagian daripada identiti perguruanannya. Sumber sejarah rasmi PSSGM sendiri merekodkan perkembangan sistem adat, pusat latihan dan balai adat dalam sejarah Gayong. ([Gayong](#))

Persoalannya ialah: **bagaimanakah adat persilatan hendak diletakkan dalam kerangka Islam?**

Prinsip asas yang boleh digunakan ialah bahawa adat boleh diterima selagi tidak bertentangan dengan syariat.

Oleh itu, adat persilatan boleh dibahagikan kepada tiga kategori:

6.1 Adat yang selari dengan Islam

Contohnya:

- menghormati guru;
- menghormati orang tua;
- menjaga persaudaraan;
- menepati janji;
- menjaga disiplin;

- menjaga kebersihan;
- memelihara maruah;
- membantu orang lain.

Unsur seperti ini boleh diperkasakan kerana mempunyai nilai akhlak yang positif.

6.2 Adat yang bersifat budaya

Sebahagian adat mungkin berfungsi sebagai simbol identiti, sejarah atau organisasi. Ia tidak semestinya mempunyai nilai hukum agama secara langsung.

Adat seperti ini boleh dikekalkan sebagai warisan budaya selagi tidak mengandungi unsur yang bercanggah dengan Islam.

6.3 Adat yang bercanggah dengan akidah atau syariat

Jika sesuatu amalan melibatkan kepercayaan kepada kuasa ghaib selain Allah, pemujaan, permohonan kepada makhluk ghaib, tangkal atau kepercayaan bahawa objek tertentu mempunyai kuasa mutlak untuk memberikan keselamatan, maka perkara tersebut perlu ditolak atau dimurnikan berdasarkan ajaran Islam.

Di sinilah pentingnya pembezaan antara **adat** dan **ibadah**.

Tidak semua adat merupakan ibadah, dan tidak semua adat boleh diberikan kedudukan agama.

7.0 Ritual Persilatan dan Keperluan Pemurnian

Ritual merupakan antara isu paling sensitif dalam kajian seni persilatan Melayu. Sesuatu ritual mungkin mempunyai nilai simbolik, sosial atau budaya. Namun, apabila sesuatu ritual dikaitkan dengan kepercayaan tertentu, ia perlu dinilai berdasarkan akidah Islam.

Prinsip asasnya ialah:

Islam tidak menolak budaya secara keseluruhan, tetapi menolak unsur yang bercanggah dengan tauhid dan syariat.

Oleh itu, pendekatan terhadap ritual persilatan tidak seharusnya dibuat secara ekstrem dengan menerima semuanya atau menolak semuanya.

Sebaliknya, setiap amalan perlu diteliti berdasarkan beberapa persoalan:

1. Apakah tujuan amalan tersebut?
2. Apakah kepercayaan yang terkandung di dalamnya?
3. Adakah terdapat unsur pemujaan?
4. Kepada siapakah permohonan dibuat?
5. Adakah terdapat kepercayaan terhadap kuasa ghaib tertentu?
6. Adakah terdapat tangkal atau azimat?
7. Adakah amalan tersebut mempunyai sandaran agama?
8. Adakah ia sekadar simbol adat?
9. Adakah ia bercanggah dengan akidah?
10. Apakah kesannya terhadap pemahaman murid?

Pendekatan ini penting supaya usaha memelihara warisan tidak menyebabkan generasi baharu menerima sesuatu kepercayaan yang tidak selari dengan Islam.

8.0 Akhlak sebagai Ukuran Kehebatan Pesilat

Kehebatan dalam Silat Seni Gayong tidak sewajarnya hanya ditentukan melalui tahap bengkung, kemampuan teknikal atau kemahiran menggunakan senjata.

Ukuran yang lebih menyeluruh ialah **akhlak**.

Pesilat yang mempunyai kemahiran tinggi tetapi suka membuli, menghina orang lain, mencari pergaduhan atau menggunakan ilmu untuk kepentingan diri sebenarnya belum mencapai kesempurnaan pendidikan persilatan.

Sebaliknya, pesilat yang mempunyai kemampuan mempertahankan diri tetapi memilih untuk berdamai apabila keadaan memungkinkan menunjukkan tahap kawalan diri yang lebih tinggi.

Dalam pengertian ini, **penguasaan diri merupakan tahap tertinggi penguasaan seni bela diri**.

Pesilat perlu belajar mengawal:

- kemarahan;
- ego;
- ketakutan;
- kesombongan;
- keinginan untuk membalas dendam; dan
- keinginan menunjukkan kehebatan.

Persilatan akhirnya menjadi pendidikan *self-control*, bukan semata-mata *combat skill*.

9.0 Silat sebagai Jihad Melawan Diri

Konsep *mujahadah al-nafs* dapat digunakan sebagai kerangka pendidikan dalam persilatan. Istilah ini merujuk kepada usaha seseorang mendidik dan mengawal dirinya daripada kecenderungan yang buruk.

Latihan Gayong secara berulang-ulang memerlukan kesabaran. Pesilat perlu menerima teguran, mengulangi teknik yang sama dan memperbaiki kelemahan.

Proses ini mempunyai nilai pendidikan yang tinggi.

Daripada sudut pembentukan diri:

latihan fizikal → disiplin → kawalan diri → kesabaran → pembentukan akhlak.

Oleh itu, gelanggang bukan sekadar tempat membina tubuh, tetapi boleh menjadi ruang pendidikan karakter.

10.0 Persilatan sebagai Amanah

Ilmu persilatan ialah amanah yang perlu digunakan dengan bertanggungjawab.

Guru mempunyai amanah untuk mengajar dengan betul. Jurulatih mempunyai amanah untuk memastikan keselamatan murid. Murid pula mempunyai amanah untuk tidak menyalahgunakan ilmu.

Semakin tinggi seseorang mencapai tahap kepimpinan dalam persilatan, semakin besar tanggungjawabnya.

Hal ini boleh dirumuskan melalui prinsip:

Pangkat membawa tanggungjawab, ilmu membawa amanah dan kekuatan membawa kewajipan menjaga orang lain.

Dalam konteks pendidikan moden, prinsip ini amat penting bagi mengelakkan budaya senioriti yang berlebihan, penyalahgunaan kuasa dan tindakan yang boleh menjejaskan keselamatan murid.

11.0 Perbincangan

Berdasarkan perbincangan di atas, dapat dikemukakan bahawa konsep **Silat Seni Gayong berpaksikan Islam** perlu dibangunkan melalui pendekatan integratif.

Pendekatan tersebut boleh digambarkan seperti berikut:

Aspek	Prinsip Islam	Penghayatan dalam Gayong
Akidah	Tauhid	Pergantungan hanya kepada Allah
Ibadah	Ketaatan kepada Allah	Latihan tidak mengabaikan kewajipan agama
Akhlak	Adab dan ihsan	Pesilat berdisiplin dan merendah diri
Guru	Menghormati ilmu	Guru dihormati tanpa pemujaan
Adat	Tidak bercanggah dengan syariat	Adat dipelihara sebagai warisan
Ritual	Tauhid dan syariat	Menolak unsur syirik dan khurafat
Kekuatan	Amanah	Digunakan untuk mempertahankan dan membantu
Senjata	Tanggungjawab	Penggunaan terkawal dan beretika
Persaudaraan	Ukhuwah	Membina hubungan sesama pesilat
Kepimpinan	Amanah	Pemimpin menjadi contoh kepada murid

Daripada kerangka tersebut, jelas bahawa Islam boleh menjadi **paksi nilai**, manakala Silat Seni Gayong menjadi **medium pendidikan dan kebudayaan**.

Pendekatan ini juga mengelakkan dua kecenderungan yang ekstrem.

Pertama, kecenderungan untuk menganggap semua unsur tradisi sebagai agama. Kedua, kecenderungan untuk menganggap semua unsur tradisi sebagai bercanggah dengan agama.

Pendekatan yang lebih ilmiah ialah **menilai setiap unsur secara berasingan**.

12.0 Cadangan Kerangka Silat Seni Gayong Berteraskan Islam

Bagi mengembangkan konsep ini secara lebih sistematik, satu **Kerangka Silat Seni Gayong Berteraskan Islam** boleh dibangunkan berdasarkan enam domain:

Domain 1 – Akidah

Mendidik pesilat tentang:

- tauhid;
- pergantungan kepada Allah;
- bahaya syirik;
- bahaya khurafat;
- batas kepercayaan terhadap perkara ghaib.

Domain 2 – Ibadah

Memastikan latihan persilatan tidak mengabaikan:

- solat;
- kewajipan agama;
- kebersihan;
- aurat;
- adab pergaulan.

Domain 3 – Akhlak

Membentuk:

- amanah;

- sabar;
- tawaduk;
- keberanian;
- disiplin;
- kasih sayang;
- menghormati orang lain.

Domain 4 – Ilmu Persilatan

Meliputi:

- teknik;
- seni;
- tapak;
- senjata;
- kecergasan;
- keselamatan;
- sejarah;
- falsafah.

Domain 5 – Adat dan Warisan

Mendidik murid memahami:

- sejarah Gayong;
- adat perguruan;
- struktur guru dan murid;
- simbol dan lambang;
- warisan budaya.

Domain 6 – Tanggungjawab Sosial

Membentuk pesilat yang:

- membantu masyarakat;
- menjaga keselamatan;
- menghormati undang-undang;
- menolak keganasan;
- menjaga nama baik perguruan;
- menjadi contoh kepada generasi muda.

13.0 Kesimpulan

Silat Seni Gayong mempunyai potensi besar untuk dikembangkan sebagai suatu sistem pendidikan seni bela diri yang menggabungkan **kekuatan jasmani, kecerdasan ilmu, disiplin, adat, akhlak dan tanggungjawab sosial**.

Sejarah rasmi Gayong menunjukkan bahawa perguruan ini mempunyai sistem tersendiri yang meliputi latihan, tingkatan, guru-gurulah dan institusi adat. ([Gayong](#)) Oleh itu, usaha meletakkan Silat Seni Gayong dalam kerangka Islam tidak semestinya bermaksud menghapuskan identiti sejarah dan adatnya.

Sebaliknya, pendekatan yang lebih tepat ialah menjadikan Islam sebagai **neraca dan paksi penghayatan**.

Akidah menentukan apa yang dipercayai.

Syariat menentukan apa yang boleh dilakukan.

Akhlak menentukan bagaimana ia dilakukan.

Adat menentukan identiti budaya.

Ilmu menentukan kefahaman.

Disiplin menentukan pelaksanaan.

Amanah menentukan tujuan penggunaan kekuatan.

Dengan kerangka tersebut, seorang pesilat Gayong tidak hanya dinilai berdasarkan kemampuan menguasai teknik atau mencapai tahap tertentu dalam persilatan. Ukuran yang lebih tinggi ialah sejauh mana ilmu tersebut membentuk dirinya menjadi

manusia yang **beriman, berilmu, beradab, berdisiplin, berani, amanah dan bermanfaat kepada masyarakat.**

Maka, prinsip yang boleh dijadikan rumusan ialah:

“Silat Seni Gayong membina kekuatan tubuh, mendidik akal, membentuk akhlak dan mengarahkan kekuatan itu kepada amanah menurut batas agama.”

Inilah asas yang boleh menjadikan Silat Seni Gayong bukan sekadar warisan seni bela diri Melayu, tetapi juga **wahana pendidikan insan Melayu-Islam yang relevan untuk generasi masa kini dan akan datang.**

Rujukan

1. Al-Quran al-Karim. Surah al-Dharyat, 51:56.
2. Al-Bukhari, M. I. *Sahih al-Bukhari*.
3. Muslim, I. H. *Sahih Muslim*. Hadis berkaitan keutamaan mukmin yang kuat.
4. Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia. (2026). *Sejarah Gayong*. [Sejarah Gayong – PSSGM \(Gayong\)](#)
5. Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia. (2026). *Kronologi Allahyarham Dato' Meor Abdul Rahman*. [Kronologi Dato' Meor Abdul Rahman \(Gayong\)](#)
6. Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia. *Sejarah Silat Seni Gayong*. ([Gayong Kebangsaan](#))